

KIRJALLISUUTTA

Pyhien isien teologia on hengellistä lääkitsemistä

Metropolitan Ierotheos of Nafpaktos, "The Science of Spiritual Medicine". Orthodox Psychotherapy in Action. Birth of Theotokos Monastery. Translated by Sister Pelagia Selfe. Levadia 2010, 470s.

Professori John Romanides (k. 2001) palautti osaltaan pyhien isien empiirisen teologian ortodoksien tietoisuuteen. Hän hylkäsi läntisen intellektualismin, spekulatiivisen ja metafyyssisen tavata lähestyä Kirkon teologiaa. Romanides elvytti ortodoksisessa teologiassa pyhien isien terapeutista näkökulmaa teologiaan ja kirkolliseen elämään sekä osoitti ortodoksiselle akateemiselle teologialle tien pietismistä takaisin patristiseen teologiaan ja hesykasmiin. Hesykastinen teologia on pyhille isille ihmisen hengellisen parantumisen tiedettä.

Professori John Romanideksen teologisen opetuksen vaikutus näkyy selkeästi Nafpaktoksen metropoliitta Hieroteoksen (s.1945) terapeuttisen teologian opetuksessa. Metropoliitta Hieroteoksen uranuurtava teos *Ortodoksinen psykoterapia. Pyhien isien tiedettä* ilmestyi kreikaksi vuonna 1986. Teoksesta on sittemmin otettu yhdeksän painosta ja se on ilmestynyt monilla eri kielillä.

Metropoliitta Hieroteos kirjoittaa nyt esiteltävässä englanniksi käännettyssä teoksessaan *The Science of Spiritual Medicine*, että patristinen teologia tarkoittaa sielun ja ruumiin puhdistumista, valistumista ja kirkastumista. Isät lähestyivät aikansa yhteiskuntaa ja sen yhteiskunnallisia ilmiöitä tästä terapeuttisen teologian näkökulmasta. Heidän opetustaan ei tule tarkastella ideologisesti, spekulatiivisesti eikä sosiologisesti. Pyhän Gregorios Palamaksen homiliat ovat metropoliitta Hieroteoksen mielestä patristisen kirjallisuuden hienointa aineistoa. Ne eivät vain tuo esille vain Gregoriokseen itsensä teologiaa vaan ovat johdanto suurten kirkkoisien teologiaan.

Pyhien isien teologia merkitsee Hieroteoksen mukaan *hengellistä lääkitsemistä*. Se on eräänlaista psykiatriaa, vaikka eroakin ratkaisevasti maallisesta psykiatriasta. Pyhät isät tekevät ihmisen sielun sairauksista hengellisen diagnoosin. Diagnoosi pohjautuu siihen, että ihmisen pimentyneen sydämen on parannettava. Askeesissa isät paransivat itseään. Näin he tunsivat Jumalan ja huolehtivat ihmisten hengellisten sairauksien parantamisesta.

Ortodoksinen psykoterapia ei viittaa nykyajan psykoterapian koulukuntiin vaan siinä tulee esiin Kirkon hesykastisen parantamisen perinne. Bysanttilainen hesykasmi eli pyhän hiljaisuuden teologia on täydellistä tiedon, ajatuksien, sydämen ja aistien hallintaa. Parantumisen metodi tarkoittaa sielun ja ruumiin kaikkien voimi-

en kirkastumista ja yhdistymistä Jumalan kanssa. Tämä toteutuu nöyryydessä, joka on ihmisen rakkauden vapaata toimintaa Jumalaa ja lähimmäistä kohtaan.

Ortodoksisen pastoraalisen palvelutehtävän tärkeänä päämääränä on parantaa ihminen synnin taudeista. Pyhien isien mukaan synti on *sairaus*, joka aiheuttaa ihmisessä hengellisen kuoleman. Synti erottaa ihmisen Jumalasta. Siinä oli myös Aadamin ja Eevan synnin olemus. Synti ei ole vain lain rikkomista vaan ennen kaikkea se tarkoittaa mielen lankeemusta, pimenemistä, vankeutta ja kuolemista.

Katumus yhdistyy läheisesti ihmisen parantumiseen synnin sairauksista ja on olennainen osa Kirkon terapeuttista metodia. Synneistä vapautuminen katumuksen kautta tarkoittaa ennen kaikkea mielen valistumista, sen vapautumista himoista eli mielen kirkastumista Jumalan armon avulla. Kaikenlaiset himot pimentävät ihmismielen ja johtavat ihmisen monenlaisiin synteihin.

Pyhät isät opettavat, että ihmisen mielen sairastuttua hänellä ei voi olla persoonallista, hengellistä suhdetta Jumalan kanssa. Hänen mielensä on sairas, koska se on kaukana Jumalasta. Pyhän Gregorios Palamaksen mukaan syntiin sairastuneen ihmisen mieli tulee joko demoniseksi tai eläimelliseksi. Ihminen on silloin sairas suhteessa Jumalaan.

Kristuksen pyhien käskyjen noudattaminen on tärkeää siksi, ettei ihmisen sielu sairastu. Toisaalta pyhien käskyjen noudattaminen on tärkeää myös silloin, kun ihminen on jo sielullisesti sairastunut. Kristuksen antamat käskyt paastoamisesta, valvomisesta ja rukouksesta ohjaavat kilvoittelijaa huolehtimaan nöyryydestä, katumuksesta ja kärsivällisyydestä.

Metropoliitta Hieroteos painottaa, että ihmisen psykologiset sairaudet kasvavat joko ihmisen sisäisen maailman epäjärjestyksestä, ajatuksista, omastatunnosta ja syyllisyyden tunteista tai perheen väärinkäytöksistä ja laajemmista sosiaalisista ongelmista. Nykyajan individualistinen elämäntyyli on tuonut mukanaan lukuisia sairaita psykologisia tiloja. Usein ihmisiltä puuttuu kokemus Kirkon yhteisöllisestä elämästä, ja siksi he ovat jääneet vaille ortodoksista psykoterapiaa. He etsivät apua psykologeilta ja erilaisista terapeuttisista yhteisöistä.

Ihmisen neurobiologiset sairaudet yhdistyvät ihmisen biologiseen rakentamiseen ja keskus- ja ääreishermoston sairauksiin. Viime vuosikymmeninä näihin sairauksiin sairastuneiden ihmisten määrä on monista syistä kasvanut. Nykyinen psykiatria näkee sellaisten sairauksien kuin psykoosit ja skitsofrenia pohjautuvan ihmisen biologiaan. Näiden sairauksien aiheuttajiin luetaan perinnölliset ja elinympäristön tekijät. Kehittynyt neurologia on opettanut ihmisiä tuntemaan näitä sairauksia. Neurologiaan vihkiytynyt tiede jättää kuitenkin huomiotta, että neurobiologiset sairaudet vaikuttavat myös sielun alueelle. Terapiassa käytettävät lääkkeet eivät ole joka suhteessa ihmelääkkeitä. Ihminen ei ole biologinen kone, vaan *sielullinen* olento.

Useimmat sairaudet ovat luonteeltaan ruumiillisia. Jumala sallii usein ruumiillisen sairauden ihmisen hengelliseksi puhdistumiseksi. On sairauksia, jotka pesevät ihmisestä pois synnin, ja sairauksia, jotka tekevät mielen nöyräksi. Tärkein asia ihmisen elämässä on hengellinen terveys.

Ihmisen hengellinen parantuminen kasvaa metropoliitta Hieroteoksen mukaan

Jumalan rakkaudesta Kirkon pyhissä mysteerioissa ja askeesissa. Ortodoksinen teologia kasvaa ihmisen hengellisestä parantumisesta eikä rationaalisesta tieteestä.

Ortodoksisessa pyhien isien teologiassa teologi yhdistyy ja samastuu hengelliseen isään. Hengellinen isä on teologi vailla vertaa. Hän on kokenut ortodoksisessa askeesissa jumalallisia asioita ja kykenee ohjaamaan hengellisiä lapsiaan Kirkon terapeutin elämään.

Hieroteos kirjoittaa, että ilman askeesia Kirkon pyhät mysteerit halvaannuttavat kristillisen elämän mekaaniseksi ja maagiseksi. Toisaalta askeesi ilman Kirkon pyhiä mysteeriä edustaa hänen mielestään pelkästään uskonnollista moralismia ja pietismia. Gregorios Palamaksen mukaan ilman askeesia pyhissä mysteerioissa saatava Jumalan armo ei vaikuta ihmisessä pelastukseksi ja paranemiseksi, vaan merkitsee tuomiota.

Ortodoksinen psykoterapia ei ole pelkästään metodi. Se merkitsee Kirkon elämää pyhissä mysteerioissa ja kristillisessä askeesissa. Tämä askeesi sitoutuu ortodoksisen hesykasmiin, hiljaisuuden teologiaan eli ihmisten himojen hoitamiseen. Ortodoksinen psykoterapia tarkoittaa ihmisen sielun parantamista, sen kirkastumista ja osallistumista Pyhästä Hengestä. Sielun parantuminen yhdistyy läheisesti myös ruumiin parantamiseen.

Esipaimen Hieroteos muistuttaa lukijoilleen, että ortodoksikristittyjen tehtävä nykyajan maailmassa on tuoda esille Bysantin kristillisen elämän terapeutin mieli. Kirkon elämän luonne on *dynaaminen*.

Bysanttilaiset isät olivat syvästi vakuuttuneita Kristuksen läsnäolosta Kirkon jumalanpalveluksessa, opetuksessa ja askeesissa. Jumalan rakastaminen merkitsi heille ihmisen rakastamista syntyperään tai sosiaaliseen asemaan katsomatta. Pyhät isät kantoivat vastuusta puutteenalaisista, sairaista, kärsivistä ja unohdetuista. He näkivät, että saatana, lähimmäiset ja ihmisen oma langennut tila aiheuttavat pääasiallisesti ihmiselämän moninaiset kärsimykset. Lähimmäisen aiheuttama kärsimys ilmenee metropoliitta Hieroteoksen mukaan usein panettelemisena ja alistamisena. Toisinaan ihmiset vainoavat Jumalan palvelijoita ja aiheuttavat heille ongelmia ja kärsimyksiä.

Pyhät isät muistuttavat meitä siitä, että jos lyömme laimin käytännön kristillisen elämän, on kirkollisuutemme hedelmätöntä. Pyhien isien teologia on Kirkon elämän teologiaa. Heidän lähestymistapa Kirkon oppiin ja elämään on ehkä parhaiten koottavissa yhteen sanalla perinne (kreik. *paradosis*).

Ihminen ilman Jumalaa on täynnä kärsimyksiä, pettymyksiä ja epätoivoa. Sellaisen ihmisen sielu elää kesyttömänä ja hänen sydämensä on kova. Kun hän alkaa kuitenkin tuntea Jumalan armoa, myös hänen olemuksellinen epävarmuutensa ja tyhjyytensä häviää ja hänen sielunsa ja ruumiinsa alkaa parantua. Kun ihminen kääntyy Kirkossa Jumalan puoleen, hän on varovainen ajatustensa suhteen ja ottaa vastaan Jumalan tarjoaman uskon. Hän vyöttää itsensä kärsivällisyydellä ja nöyryydellä.

Metropoliitta Hieroteoksen teoksesta nousee syvällisesti esiin pyhien isien psykoterapeutin opetus. Ortodoksinen teologia on ihmisen hengellisen parantumisen tiedettä. Kirkon usko, rukous, teologia ja dogma ovat ihmisen kirkastumisen

terapeuttisia metodeja ja siihen osoittavia hengellisen elämän tienviittoja.

Ortodoksinen teologia on Kirkon sana ja ääni. Ortodoksinen kirkko ja ortodoksinen teologia ei tarkoita ideologiaa vaan parantamista. Pyhien isien hengessä Esipaimen Hieroteos opettaa, että ortodoksinen kirkko on hengellinen sairaala. Ortodoksinen teologia merkitsee puolestaan Jumalan ilmoitusta ja Hänen tuntemistaan, joka johtaa ihmisiä parantumiseen synnin sairauksista.

Metropoliitta Hieroteoksen teos on ajankohtaisen tärkeä. Meidän tulee palata pyhien isien teologiseen henkeen ja löytää siitä Kirkon terapeuttinen kokemus kaikenkattavana elämän muutoksena. Meidän tulee sitoutua Kirkon pyhien isien terapeuttiseen teologiaan eikä mukautua aikamme uskonnolliseen synkretismiin.

Pyhien isien psykoterapeuttinen perinne tarjoaa hengelliselle elämälle vankkumattoman turvan aikamme individualismia ja teologian huoletonta harjoittamista vastaan.

Jarmo Hakkarainen